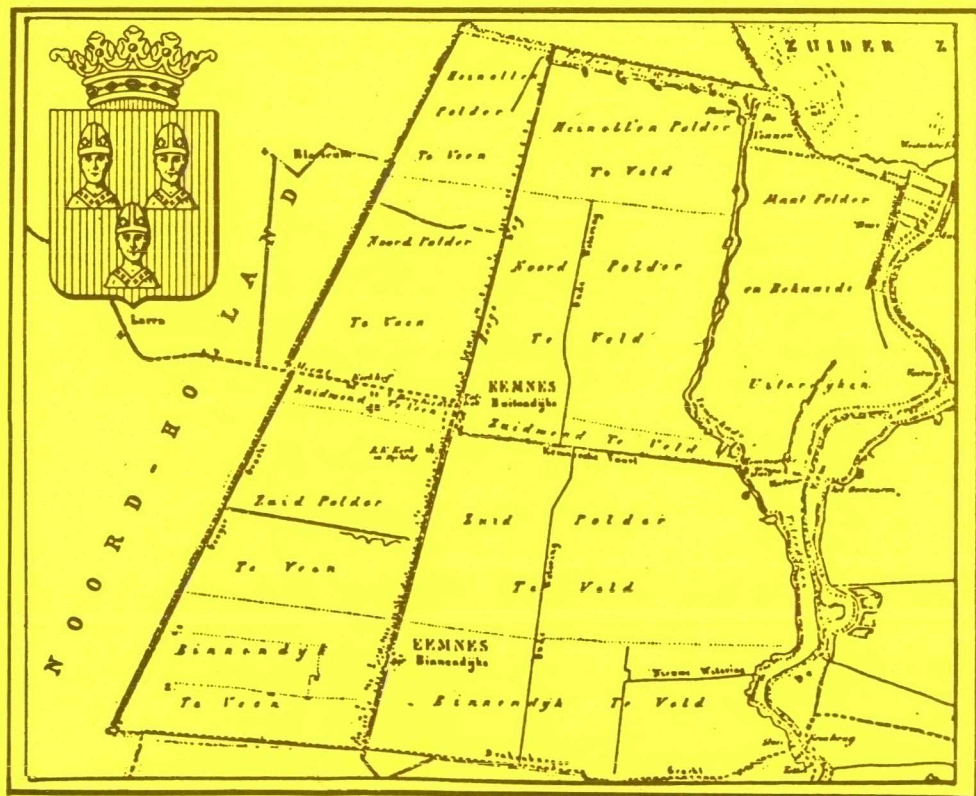

Historische Kring Eemnes

1992-4

Historische Kring Eemnes

december 1992, jaargang 14 nr 4

verschijnt viermaal per jaar

Bestuur:

Voorzitter	T. Roodhart	Laarderweg 12
Vice-voorzitter	H. v. Hees	Kerkstraat 15
Secretaris:	H. Nobbe	Braadkamp 13
Penningmeester:	F. Mol	Singel 11,

1261 KP Blaricum

Leden:

B. v. Raaij	Zaadkorrel 23
R. Ruizendaal	Laarderweg 31
S.v. Wieren	Pijlenkamp 6

contributie H.K.E. f 20,--
per jaar. Voor leden buiten
Eemnes f 2,50 porti bijbetalen.
Girorekening nr. 2080362
Losse nummers kwartaalboekje
f 6,00

Ledenadm., adres-
wijzigingen en
verkoop losse
nummers

B. van Wijk-Blom,
Raadhuislaan 39, tel. 14689

Redactie:

B. van Raaij, tel. 86594
H.H.M. van Roij, tel. 12531

Typewerk en Correctie: M. Achthoven, B. van Wijk

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van arti-
kelen is slechts toegestaan na toestemming van
de redactie.

Doel van de vereniging is bevordering van de
kennis van- en de belangstelling voor de ge-
schiedenis in algemene zin en de geschiede-
nis van Eemnes, met aansluitend gebied, in
het bijzonder.

Inhoud:

Van het bestuur en de redactie	207
Vrienden Oudheidkamer	207
In onze serie: "Oud Eemnesser...." Henriët Liscaljet	208
Activiteiten	218
De Oudheidkamer	218
Om vast te reserveren Dia-avonden	219
Werkgroepen	220
Korte geschiedenis van het geslacht Frantsen Henk van Hees/Bertie van Wijk-Blom	220
Onze eerste Kerstboom G. van Stouteburg	239
Wie doet er mee? Wie weet er van?	242

Van het Bestuur en de Redactie

Het laatste, vierde kwartaalboekje van 1992 is weer in uw bezit. Het jaar 1992 is weer verstreken. Dankzij de schrijvers van de artikelen hebben we, naar onze mening, weer vier interessante boekjes kunnen samenstellen.

Aan het begin van dit nieuwe jaar willen wij alle schrijvers danken voor hun inspanningen. Alleen door hun bijdragen zijn wij in staat een goed boekje uit te geven.

Ook onze dank voor het type- en correctiewerk, verzorgd door de dames M. Achthoven en B. van Wijk.

Het is een druk jaar geweest voor het bestuur. Dankzij de medewerking van het gemeentebestuur is een oudheidkamer binnen ons bereik gekomen. Veel voorbereidingen worden getroffen om er iets moois van te maken.

Het Bestuur en de Redactie wenst u toe een gelukkig en voorspoedig 1993.

Wij hopen u in 1993 in de Oudheidkamer te kunnen ontmoeten.

De Redactie blijft vragen. De copy voor het volgende HKE-boekje willen wij graag ontvangen voor 15 februari 1993.

Vrienden Oudheidkamer

In ons kwartaalboekje van juni 1992, dat als themanummer voor het overgrote deel gewijd was aan de geschiedenis van de burgemeesterswoning "De Lindeboom", nodigden wij u uit om toe te treden tot de Club van Vrienden van de Oudheidkamer.

Nu we een half jaar verder zijn is gebleken dat het idee is aangeslagen. Een groot aantal leden heeft aan onze oproep gehoor gegeven, waardoor de Oudheidkamer een totaalbedrag van meer dan vijfhonderd gulden mocht ontvangen. Het bestuur van de Historische Kring Eemnes en de direkt betrokkenen bij de Eemnesser Oudheidkamer zijn u daarvoor zeer erkentelijk.

Om eventuele misverstanden te voorkomen brengen wij nog wel onder uw aandacht dat de uitnodiging om lid te worden van de Club van Vrienden van de Oudheidkamer, nog steeds van kracht is en dat u ons initiatief daarom nog steeds kunt steunen. Nu al weten we dat eerdere reserveringen met de daarbij gevoegde financiële steun van de gemeente en het Anjerfonds niet toereikend zullen zijn om alle plannen en wensen te verwezenlijken. En als de Oudheidkamer over een paar jaar, zonder gemeentegarantie, geheel op eigen benen moet staan, moeten er blijvend voldoende middelen beschikbaar zijn om door te kunnen gaan.

Een van de mogelijkheden daartoe is een fondsvorming binnen de Club van Vrienden van de Oudheidkamer, waarvoor wij u dan ook alsnog uitnodigen.

Wij herhalen graag dat u daarvan al lid kunt worden door betaling van minimaal f 10,-- per jaar. Dit bedrag, dat vanzelfsprekend vrijwillig mag worden verhoogd, kunt u overmaken naar de Rabobank nr. 3159.11.425, Postbanknr. Rabo 10887 t.n.v. Historische Kring Eemnes, onder vermelding van "Vriend Oudheidkamer".

In onze serie: "Oude Eemnesser....."

is het woord aan Martje Scherpenzeel (ik mag geen mevrouw schrijven). Zij is geboren en

getogen in 't Emenesse en vertelt over het werk dat haar vader in de polder heeft gedaan. Allemachtig, wat heeft die man een werk verzet in z'n leven, daarom neem ik voor de zoveelste keer weer heel diep mijn petje af.

"Mijn vader is geboren op de boerderij bij de sluis. Het gezin bestond uit vader moeder, twee meisjes en zes jongens. Op zeventienjarige leeftijd kwam Marretje Kok uit Bunschooten bij mijn grootouders in dienst en daar is mijn vader, Hendrik Scherpenzeel, later mee getrouwd.

Op de boerderij was geen werk voor zes jongens dus is mijn vader boerenarbeider geworden. Hij werkte altijd in de polder zodat de mensen hem ook wel polderwerker noemden, ach

Hendrik Scherpenzeel (1866-1945) en zijn vrouw Marritje Kok (1867-1948).

Henk Scherpenzeel met de schoefelseizem

hij deed eigenlijk van alles.

In de zomer gingen ze van 's morgens vier uur tot het donker werd gras maaïen in de polder. Dan hadden ze zo'n wit tentje, dat was een laken waar ze een paar spijkers doorstaken, tegenwoordig spreek je van haringen, zodat ze op het heetst van de dag even konden schuilen achter dat tentje om de zeis te haren. Na de eerste hooidag waren hun armen zo stijf van het zwaaien met de zeis dat ze de volgende dag niet meer met hun armen bij de grond konden komen. Ze moesten dan eerst een soort gymnastiek doen. Zwaaien met de zeis, lager, lager, steeds lager tot ze bij de grond waren. In de hooitijd konden ze vanwege de hitte geen warm eten verdragen, dat aten ze alleen op zondag. Mijn zusje en ik gingen 's morgens om tien uur de polder in om ze een pot koffie en een pan dikke gekookte rijst en

210- HKE

wit brood met dik boter er op te brengen. Dat aten ze de hele week. Wij probeerden ook wel eens om dik boter op ons brood te smeren maar dan zei moeder " Hé, het is geen grasmeiersbotter". Het gebeurde wel dat ze een dammaat per dag maaiden, waar ze dan negen gulden voor kregen. En als dan de kamp gemaaid was, was 't ie zó mooi als tegenwoordig de gazons zijn. Mijn broer heeft wel eens verteld, dat hij een kamp gemaaid had voor een boer aan de Wakkerendijk. Toen de kamp er af was zoals wij dat noemen, liep de boer de hele kamp op en neer, daarna kwam hij naar mijn broer toe en zei: "Jongen, wat heb je dat netjes gedaan" en gaf hem een gulden, vergelijk dat tegenwoordig maar met honderd gulden! In het najaar moesten de sloten geschoond worden. Eerst werd het riet eruit gehaald; dat gebeurde met de zogenaamde schoevelzeisem, dat betekent schuivelzeis, een zeis dus

Henk Scherpenzeel met de laaiik

die door de sloot schuift. Daarna moest de klei eruit gehaald worden, dat werd gedaan met de lajek, een omgekeerd blad aan een lange stok. Wat het Hollandse woord voor lajek is, weet ik niet.

Als de winter kwam werd het tijd om de slootkanten af te steken, daar gebruikten ze een hele grote spa voor. Het afgestoken gedeelte werd uit de sloot getrokken met een grote kromme haak, de zogeheten plukhaak en tot slot werd het op het land gedroogd. Als het goed droog was, werd het over het land verwerkt zodat dat ook weer gelijk was. Doordat het zeewater elk jaar over het land kwam en de vette klei achterbleef, was er geen bemesting nodig. Dat was wel prachtig maar de koeien die daar de hele zomer liepen, lieten wel hun sporen na en niet te vergeten de diepe karresporen! Daarom werden de afgestoken slootkanten gebruikt om de grond weer te egaliseren. Die wagens namen de klei ook mee naar de Meentweg, levensgevaarlijk want je kon zo onderuit gaan in die gladde klei. Gelukkig krabde Piet Nagel met een speciale spa de weg altijd schoon.

Soms moesten de weteringen en de Vaart uitgebaggerd worden. Dat deden ze met een vlet, een platte schuit, die volgeladen werd met klei. Deze klei werd er later met de boezemschup, een schep met een opstaande rand, weer afgeschept en over het land verdeeld. Dat was allemaal handwerk; er kwam geen bulldozer aan te pas.

Aan het eind van de Vaart had je vroeger de haven. De Vaart was een belangrijke vaarroute voor de schepen van Van IJken die op Amsterdam voeren en de schepen van Frantsen en Kuiper die turf uit Drente haalden. Daarom moest de Vaart diepgang houden.

In de winter ving vader ook wel eens ganzen. Hij gebruikte daarvoor een klapnet met een

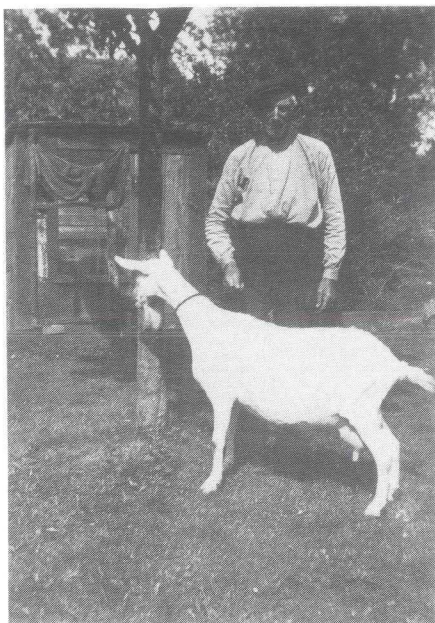
212- HKE

lokgans. Als de ganzen bij de trek overvlogen dan werd de lokgans opgelaten, deze viel dan achter het net en dan trok hij het klapnet waar de ganzen in zaten naar beneden. De ganzen werden verkocht aan een poelier in Baarn. Vader ging ook wel eens takkebossen voor bakker Heek, daar werd de oven mee gestookt.

Zo deed vader van alles en als er geen werk was in de winter dan liep hij werkeloos. Moeder heeft wel eens verteld dat. toen ze pas getrouwd was, vader in geen vijf maanden kon werken en er was geen bijstand. Je had hier in die tijd Dirk Mol, die de voorloper van het C.N.V. oprichtte, dat heette de Chr. Werkmansbond. Hij kwam iedere zaterdag een dubbeltje halen en dan kreeg je een stempel-tje; ik zie nog die stempelkaart tussen de krantehanger zitten. Was vader werkeloos dan kreeg hij een paar weken drie en een halve

Henk Scherpenzeel met de afsteekschep

*Hendrik Scherpenzeel (1866-1945) met de geit,
de arbeiderskoe*

gulden uitgekeerd en verder moest je het maar uitzoeken. Het was dus geen vetpot.

Ik herinner me nog goed dat vader en moeder 25 jaar getrouwd waren. Moeder had bij vrouw Blom kaas gehaald voor een kwartje 't pond en toen mochten we ons genoeg eten aan witte brood met kaas, enkel wit brood met kaas nou dat was geweldig! Ik zal het nooit vergeten want dat was voor ons kinderen iets bijzonders. Je at altijd roggebrood en 's zondags een sneedje wit brood.

Toch heb ik helemaal niet het gevoel dat ik een ongelukkige jeugd heb gehad. Integendeel. Moeder voedde ons op en vader was onze grote vriend, die met ons speelde, ons naar bed bracht en al die leuke dingen meer.

In het voorjaar ging vader kievitseieren zoeken. Het eerste ei werd niet naar de Koningin gebracht; je bracht het naar de poelier dan kreeg je er tenminste nog een gulden voor! Bij de publieke landverhuring verkocht vader de eieren aan Jan Roodhart die, als de laatste verhuring geweest was, ze op zijn beurt als afscheidscadeautje aan de notarissen en de klerken gaf. Mijn neef Henk heeft ook eens in't voorjaar het eerste kievitse

Marritje Kok (1867-1948) bij de bleek. Op de voorgrond haar dochters: v.l.n.r. Mart, Grote Ger en kleine Ger Scherpenzeel

*Hendrik Scherpenzeel (1866-1945) met zijn dochters.
v.l.n.r. Mart (staand), grote Ger en kleine Ger*

gevonden en het burgemeester Van Ogtrop aangeboden; ja dat was leuk.

Omdat vader z'n inkomen veel te laag was, probeerde hij op alle manieren een centje bij te verdienen. Het fuiken vissen behoorde daarom ook tot zijn werk. Vader was geen stroper hoor, dat zeg ik expres, hij had vergunning van de boeren om in de weteringen en sloten paling te vissen. Deze paling ver-

kocht hij op het dorp. Als dank voor die vergunning voelde moeder zich verplicht om iets terug te doen. Ze zocht een paar pond van de mooiste paling uit en bracht die dan naar de boeren die vader de vergunning hadden gegeven.

De fuiken breien, andere zeggen netten knopen, werd in de winteravonden gedaan. Voor het net gebruikte hij vissersgaren (katoen) en de hoepels maakte vader uit takkebossen, dat was het goedkoopste. Was de fuik klaar dan moesten er nog twee grote vleugels aan gebreid worden; dat was een heel karwei. Na het visseizoen werden de netten geboet en vervolgens in het ijzeren wasfornuis dat in de schuur stond gekookt. Dat koken in opgeloste blokken taan was nodig om de netten weer waterbestendig te maken.

Ja, vader heeft van alles gedaan, hij had gouden handen en leuk dat ik het nu eens allemaal kon vertellen."

Mevrouw, oh pardon, Martje u hebt een vader gehad waar u terecht trots op kunt zijn.

Henriët Liscaljet.

De werktuigen van Martje haar vader waren:

1. de haarspit aambeeldje om de zeis op te scherpen;
2. de strekel, om de zeis te scherpen;
3. de schuivelzeis (in 't bezit van Henk Scherpenzeel);
4. de lajek (in 't bezit van Henk Scherpenzeel);
5. de graszeis;
6. de boezemschop;
7. de plukhaak;
8. de rietoord;
9. de pikhaak en de sikkkel om rogge te maai-

en.

Is er iemand in het bezit van één of meer van deze werktuigen? Zo ja, wilt u dan contact opnemen met

Henk Nobbe,
Braadkamp 3,
Eemnes. tel. 12207

Activiteiten

29 januari 1993 (Hervormd Centrum aanvang
20.00 uur)

Jaarvergadering en lezing door de heer W.
Engel over de Gooise Tram (Moordenaar)

26 februari en 12 maart 1993
Dia-avonden (zie elders in dit blad)

De Oudheidkamer

Om de opening van de Oudheidkamer in 1993 te kunnen realiseren moet er nog veel werk worden verzet. Verschillende werkgroepen zijn druk in de weer. Er is dus al het een en ander geregeld, ofschoon we altijd nog medewerkers kunnen gebruiken.

We willen echter uw speciale aandacht vragen
218- HKE

voor het volgende.

In het verleden werd ons meermalen dingen aangeboden met de vraag is dit interessant voor de Historische Kring. Vaak moesten wij dan meedelen, Ja, maar helaas hebben we er geen ruimte voor.

Nu is de situatie veranderd. Onze Oudheidkamer biedt de mogelijkheid om voorwerpen die betrekking hebben op het leven in of van Eemnes tentoon te stellen. Het is moeilijk om op te sommen waaraan wij denken. Enkele voorbeelden zijn: landbouwgereedschappen, klederdracht, schilderijen en tekeningen, gebruiksvoorwerpen enz. enz.

Het gaat niet alleen om het afstaan aan de Historische Kring. Voorwerpen in bruikleen voor een speciale tentoonstelling kunnen we ook goed gebruiken. Alles wordt uitvoerig op schrift gesteld en een verzekering wordt geregeld.

Graag zien wij uw reacties tegemoet.

Aanbiedingen kunnen worden gedaan aan:
T. Roodhart, Laarderweg 12, tel. 15462
H. v. Hees, Kerkstraat 15, tel. 89849
H. Nobbe, Braadkamp 3, tel. 12207

Het Bestuur.

Om vast te reserveren

Dia-avonden

Vrijdag 26 februari 1993
Vrijdag 12 maart 1993

Titel: Boerenleven in Eemnes
1900-1990

Presentatie: Henk van Hees
Dia's : Wim Ket

Plaats : Hervormd Centrum
Torenzicht Eemnes
Aanvang : 20.00 uur
Toegang : gratis

Werkgroepen

Monumenten B.v. Raaij a.i. Zaadkorrel 23	86594
Biblio/ topografie	W.v. IJken Everserf 20 89367
Genealogie	H.v. Hees Kerkstraat 15 89849
Recent Verleden	S.v. Wieren Pijlenkamp 6 16063
Klederdracht	L. Lankreijer
Eem-en Gooiland	Aartseveen 94 89198

Korte geschiedenis van het geslacht Frantsen

De familie Frantsen woont vanaf 1839 in Eemnes. Het gaat om een schippersfamilie die van oorsprong Nederlands Hervormd is. Voor zover we hebben kunnen nagaan ligt de herkomst van de familie in Zwartsluis en omgeving. Wat dit betreft is het opvallend dat de schippersfamilie Van IJken, die zich later in de 19e eeuw in Eemnes vestigde ook uit Zwartsluis afkomstig was. Het zou aardig zijn om de onderlinge relaties tussen de Eemnesser schippersfamilies nog eens nader te onderzoeken.

Ons verhaal begint bij:

I   **Jacob Franzen**
                    geboren ca. 1760
                    trouwt
                    Wilsje Boxum

Dit echtpaar had tenminste een zoon en dat was:

II   **Reinder Franzen/Frantsen**
                    geboren Wanneperveen ca. 1789
                    overleden Lemmer 18-10-1869
                    trouwt
                    Willempje Willems van den Berg
                    geboren ca. 1780
                    overleden Steen 14-03-1869

Reinder was schipper van beroep. Het echtpaar woonde ook ten tijde van hun overlijden in Zwartsluis. Waarschijnlijk was dat de thuishaven van hun schip. Van Reinder en Willempje is ond verder bekend dat ze een zoon hadden:

III   **Jakob Frantsen**
                    geboren Wanneperveen   30-10-1815
                    overleden Eemnes   15-10-1875
                    trouwt Eemnes   29-04-1839
                    Johanna Meijer
                    geboren Eemnes   20-08-1814
                    overleden Eemnes   13-01-1894

Als Jakob Frantsen in 1839 trouwt, is hij woonachtig in Zwartsluis. Hij trouwt met een vrouw uit Eemnes: Johanna Meijer. Ze is een dochter van de schipper Hermanus Meijer, die toen op Wakkerendijk 16 woonde.

Na hun huwelijk huurde het echtpaar een deel van de boerderij Wakkerendijk 17, toen bewoond door de familie Van Leer.

In 1850 kocht schipper Hermanus Meijer het

pand Wakkerendijk 13 (nu Beuk). Waarschijnlijk is Jakob Frantsen niet lang daarna met zijn gezin in dit huis van zijn schoonvader getrokken. Jakob Frantsen en zijn vrouw Johanna Meijer bleven tot hun dood in dat huis wonen.

Uit hun huwelijk werden 11 kinderen geboren: 7 dochters en 4 zonen. Drie dochters en één zoon zijn jong gestorven.

Dochter Willempje (geboren 1840) trouwde in 1866 met Pieter Riemmer, een schipper uit Huizen.

Dochter Marritje (1841-1877) bleef ongehuwd. Zoon Harmanus (geboren 1843) trouwde in 1879 met Aaltje Hagen. Ze woonden een tijdlang in de Kerkstraat. Na de dood van zijn vrouw verhuisde Harmanus, die ook schipper was, in 1920 naar Uitgeest.

Dochter Geesje (geboren 1845) trouwde in 1873 met Jacob Schaap, een scheepstimmerman uit Huizen.

Dochter Amerintia (1848-1927) trouwde in 1886 met Wouter Hagen, ook wel genoemd Wout Schepie. Hij was kastelein in het café "Schipper's Welvaren" op Wakkerendijk 23.

Zoon Rijnder (geboren 1851) was tweeling met zoon Jacob. Rijnder moet een ondernemend man geweest zijn. Als zijn beroep staat aangegeven timmerman en ook schipper. Op 1 mei 1888 vertrekt hij naar Michigan in de Verenigde Staten. Het is niet bekend hoe het hem daar verder vergaan is. Op 15 juni 1889 is hij echter weer terug in Eemnes en drie maanden later verhuist hij naar Baarn.

Zijn tweelingbroer was:

III

Jacob Frantsen

geboren Eemnes 07-06-1851

overleden Eemnes 12-07-1934

trouwt Eemnes 07-11-1876

Helena Bakker

geboren Hasselt 14-09-1851
overleden Eemnes 06-08-1926

Jaap Frantsen bleef in het huis van zijn ouders wonen op Wakkerendijk 13. Evenals zijn vader werd hij schipper. Hij trouwde met Helena Bakker, de dochter van schipper Otto Bakker.

Volgens de overlevering had Jaap Frantsen al een turfhandel terwijl hij ook nog zo'n beetje een boerderij had. Waarschijnlijk waren de verschillende inkomsten hard nodig omdat Jaap en zijn vrouw Helena zeventien kinderen kregen: 11 zonen en 6 dochters. Van die zeventien kinderen zijn er negen jong overleden. Opvallend is dat vrijwel alle volwassen geworden kinderen niet het schippersvak in gingen.

Het pand Laarderweg 2 waar het kruidenierswinkeltje van Johan en Annie Frantsen was gevestigd.

Het geslacht Frantsen in Eemnes

Reinder Frantsen (ca. 1780-)
Zwartsluis

x Willempje

Jacob Frantsen (1815-1875)
Wakkerendijk 17+13

x Johanna (1814-18)

Willempje Frantsen (1840-)
x
Pieter Riemmer
Huizen

Harmanus Frantsen (1843-)
x
Aaltje Hagen
Kerkstraat

Geesje Frantsen (1845-)
x
Jacob Schaap
Huizen

Amerinti (1848-19)
x
Wouter H
o.a. W.d

Jacob Frantsen (1878-)

Hermanus Frantsen (1880-)
Onderwijzer
Vlaardingen

Albert Frantsen (1881-)
x
Anthonia
Oosterbroek
Laren

Johan Frant (1890)
Ongeh
Laard

Marretje Frantsen (1945-)

x Carel T (1944-)

van den Berg

ijer

)

Frantsen	Jacob Frantsen	Rijnder Frantsen
)	(1851-1934)	(1851-)
	x	o.a. Amerika

en	Helena Bakker
k 23	(1851-1926)
	Wakkerendijk 13

Annie	Reinder	Hendrik	Otto
Frantsen	Frantsen	Frantsen	Frantsen
) (1892-)	(1894-)	(1895-)	(1879-1963)
Ongehuwd	Onderwijzer	Onderwijzer	x
weg 2 Laarderweg 2	Zeist	Hilversum	Marritje
			Roodhart
			(1874-1945)
			Kerkstraat 20
			Kerkstraat 21-23

Jacob Frantsen	x	Hilligje-Geertje Oosterman
(1911-1984)		(1912-1985)
Kerkstraat 21		

o van der Heijden	Jacob Frantsen	x	Jannetje Niesing
)	(1947-)		(1952-)
	Streefoordlaan 4		

- Zoon Jacob (geboren 1878) vertrok in 1906 uit Eemnes en ging naar Nieuwenhoorn.
- Zoon Hermanus (geboren 1880) werd onderwijzer. Hij was schoolmeester in Utrecht en vele jaren moet hij zich ingezet hebben voor het buitengewoon onderwijs in Vlaardingen.
- Zoon Albert (geboren 1881) werd timmerman. Hij trouwde in 1913 met Anthonia Oosterbroek. In 1924 verhuisde hij met zijn gezin naar Laren waar hij zich aan het Zevenend vestigde.
- Zoon Johan (geboren 1890- overleden rond 1961) bleef ongehuwd. Hij werd kruidenier in het pand Laarderweg 2.
- Dochter Annigie = Annie (geboren 1892 - overleden rond 1977) bleef ongehuwd. Samen met haar broer Johan dreef ze het kruidenierswinkeltje op Laarderweg 2.
- Zoon Reinder (geboren 1894) werd onderwijzer. Op 12-8-1916 slaagde hij in Utrecht voor de hoofdakke. Op 23 maart 1917 kreeg hij een benoeming aan een lagere school in Zeist.
- Zoon Hendrik (geboren 1895 - overleden rond 1967) werd ook onderwijzer. Op 20 mei 1916 is hij geslaagd voor het examen van onderwijzer. Op 22 juli 1916 volgde zijn benoeming als onderwijzer aan een BLO-school in Utrecht. Volgens de familie verhalen bleef hij ongehuwd en is hij zijn levenlang werkzaam geweest in het B.L.O.-onderwijs. Vele jaren moet hij in Hilversum voor de klas hebben gestaan.
- Zoon Otto (1879-1963) bleef als enige het schippersvak trouw. Hij wordt nader besproken onder nr. V.

Van Jacob Frantsen is nog bekend dat hij in 1883 het huisraad van het nieuwe hoofd van de Eemnesser Bijbelschool heeft opgehaald met zijn boot. Het betrof de heer G.H. Rierink,

die in Friesland woonde, in Hommerts, valk bij IJlst.

Om uit te maken aan wie de verhuizing van de meester gegund zou worden, moest er geloot worden tussen drie Eemnesser schippers. Jacob Frantsen werd de gelukkige. Voor 50 gulden mocht hij het huisraad van de meester uit Friesland halen.

Toen het huisraad was ingeladen, bleek dat er nog veel ruimte over was. Nu was Frantsen voor de wind naar Friesland gezeild en had daardoor eigenlijk tijd over! Hij ging dus op zoek naar turf om de rest van zijn schip mee vol te laden.

Aangekomen in Eemnes leek het er op of er een

Jeugdportret van Marritje Roodhart (1874-1945) gehuwd met Otto Frantsen

Marritje Roodhart (1874-1945) gehuwd met Otto Frantsen

schip met turf aankwam en niet het huisraad van de nieuwe onderwijzer. Al gauw ging het praatje rond dat Frantsen de meester niet had opgehaald! Vooral de andere schippers, die uitgeloot waren, werden boos. Men vroeg zich af of Frantsen turf had gehaald en niet de meester. Frantsen antwoordde: "Nee, ik heb

228- HKE

niet de meester gehaald, maar wel z'n huishouden!" "Maar je hebt toch ook turf gehaald?" zeiden de anderen. "Is dat dan niet mijn recht, het huisraad van de meester is hier toch ook op de afgesproken tijd?" antwoordde Jacob Frantsen.

(ontleend aan: "Een eeuw christelijk onderwijs in Eemnes.")

Jaap Frantsen en zijn vrouw Helena hebben op oudere leeftijd het pand Wakkerendijk 13 verkocht. Hun laatste jaren brachten ze door bij hun ongetrouwde kinderen Johan en Annie

Aan boord van de "Albatros" aan het stuurwiel Otto Frantsen (1879-1963) geheel rechts met pet: Jacob Frantsen (1911-1984)

op Laarderweg 2.

V	Otto Frantsen	
	geboren Eemnes	18-08-1879
	overleden Baarn	05-04-1963
	trouwt Eemnes	30-06-1911
	Marritje Roodhart	
	geboren Bunschoten	24-10-1874
	overleden Eemnes	09-03-1945

Volgens de familie verhalen moet Otto Frantsen vanaf 1895 of 1896 de turfhandel van zijn vader Jaap hebben voortgezet. De turf werd gekocht bij veenderijen in Friesland, Overijssel en Drente. Vandaar werd ze per schip naar Eemnes vervoerd.

Omstreeks 1900 liet Otto Frantsen voor f 4.000,-- een ijzeren tjalk bouwen die de naam "Albatros" kreeg. Het schip woog 82 ton en was 19 meter 80 lang. De Eemnesser sluis had een lengte van 20 meter. Otto Frantsen had zijn schip precies naar de afmetingen van deze sluis laten bouwen.

De sluis was 5m.10 breed. Om te kunnen passeren moesten zwaarden en blokken van het schip worden afgenomen. Met deze tjalk voer Otto Frantsen vanuit de Eemnesser haven naar de veenderijen in het noorden. De reis per schip heen en terug duurde ongeveer een week. Zondagochtend omstreeks drie uur voer men weg uit Eemnes, de Vaart en de Eem af en via de Zuiderzee (later het IJsselmeer) naar Kampen of De Lemmer. Afhankelijk van de wind moest er op de Eem en op de kanalen in het noorden veel gejaagd en geduwd worden. Eenmaal in de veenkoloniën aangeland, reed Otto Frantsen per meegebrachte fiets de veenderijen af om zo goedkoop mogelijk turf in te kopen bij de veenbazen.

Bij terugkomst in Eemnes aan het einde van de week moest de turf worden uitgeladen en per handkar naar een schuur achter het woonhuis worden gebracht.

Gedurende de zomer werd de turf uit het noorden gehaald en in de schuur opgeslagen. In het najaar en in de winter werd de turf met de handkar uitgevent in Eemnes en Soest. In Eemnes werden met de handkar gemiddeld ca. 2000 turven uitgevent. Wanneer men naar Soest voer om turf uit te venten, werden de wielen van de handkar afgehaald om de handkar gemakkelijk op het schip mee te kunnen nemen. In twee weken tijd versleet je een paar klompen achter de handkar. Behalve aan particulieren werd ook turf geleverd aan brandstoffenhandlaren in Eemnes, Blaricum, Soest en Amersfoort. Soms werd voor het vervoer van de turf ook wel een boer met een wagen gehuurd.

In 1911 trouwde Otto Frantsen met Marritje Roodhart, een dochter van Tijmen Roodhart.

v.l.n.r. Jacob Frantsen (1911-1984), zijn moeder Marritje Roodhart (1874-1945) en haar man Otto Frantsen (1879-1963)

Otto Frantsen (1879-1963) op hogere leeftijd

Korte tijd woonde het echtpaar op "Stadwijk" waar hun enige kind, een zoon Jacob geboren werd. Van 1914 tot 1930 woonde het gezin op Kerkstraat 20. Op 7 mei 1930 kocht Otto Frantsen het pand Kerkstraat 21-23 (toen nr. 15) voor f 4.600,--.

In het begin van deze eeuw had Otto Frantsen een knecht, ene Koffrie. Van 1926 kwam zijn zoon Jacob aan boord om het vak ook te leren. Je moest in die tijd nog de nodige mankracht aan boord hebben. Zo was er bij Eemnes lang niet altijd genoeg water in de Vaart. Het Waterschap, dat het gemaal beheerde, hield volgens de familie verhalen, weinig rekening met de schippers. Vooral in het regenseizoen maalde men de polder zoveel mogelijk leeg, waardoor soms te weinig water in de Vaart achterbleef voor de schippers. Daar stond tegenover dat dan door het Waterschap geen

232- HKE

sluisgelden werden geheven.

Als bleek dat het water niet diep genoeg was voor de "Albatros" moest Frantsen aan machinist Prinsen van het gemaal vragen om meer water in de Vaart te laten stromen. Frantsen moest dan met zijn knecht Henk te voet over de Vaartsteeg door de polder gaan om alle duikers tot de Wakkerendijk te sluiten. In totaal duurde die operatie zo'n drie uur!

Aan boord bevond zich de handlier met daaraan zo'n 100 meter kabel. Die werd gebruikt voor het jagen. Wanneer je geluk had, kon je via een of andere boer een paard lenen. Dan kon de "Albatros" gejaagd worden met een lijn, die via de mast aan het paard werd bevestigd.

In 1938 werd de "Albatros" voorzien van een 30 p.k.-motor. Het was een twee cylinder

*Jacob Frantsen (1911-1984) en zijn vrouw
Hilligje Geertje Oosterman (1912-1985)*

Kromhout gloeikopmotor. De helmstok werd vervangen door een stuurrad. Er hoefde niet langer gezeild te worden! Een stuurhut was er ook toen niet; men stond in de buitenlucht aan het stuurwiel. In het achteronder waren kooien aangebracht en er stond een salamander kacheltje om op te koken. Er was een olietank van 600 liter. Op de motor kon 6 km. per uur worden gevaren. Ook in de motortijd werd er echter in de zomer op de kanalen veel gejaagd en geduwd om dieselolie te sparen. Na de plaatsing van de motor is Koffrie als knecht ontslagen. Rond 1939 heeft Otto Frantsen de turfhandel overgedragen aan zijn zoon Jacob.

VI

Jacob Frantsen

geboren Eemnes 15-09-1911

overleden Laren NH 26-10-1984

trouwt Vlaardingen/Eemnes

12/13 juni 1944

Hilligje Geertje Oosterman

geboren Vlaardingen 15-01-1912

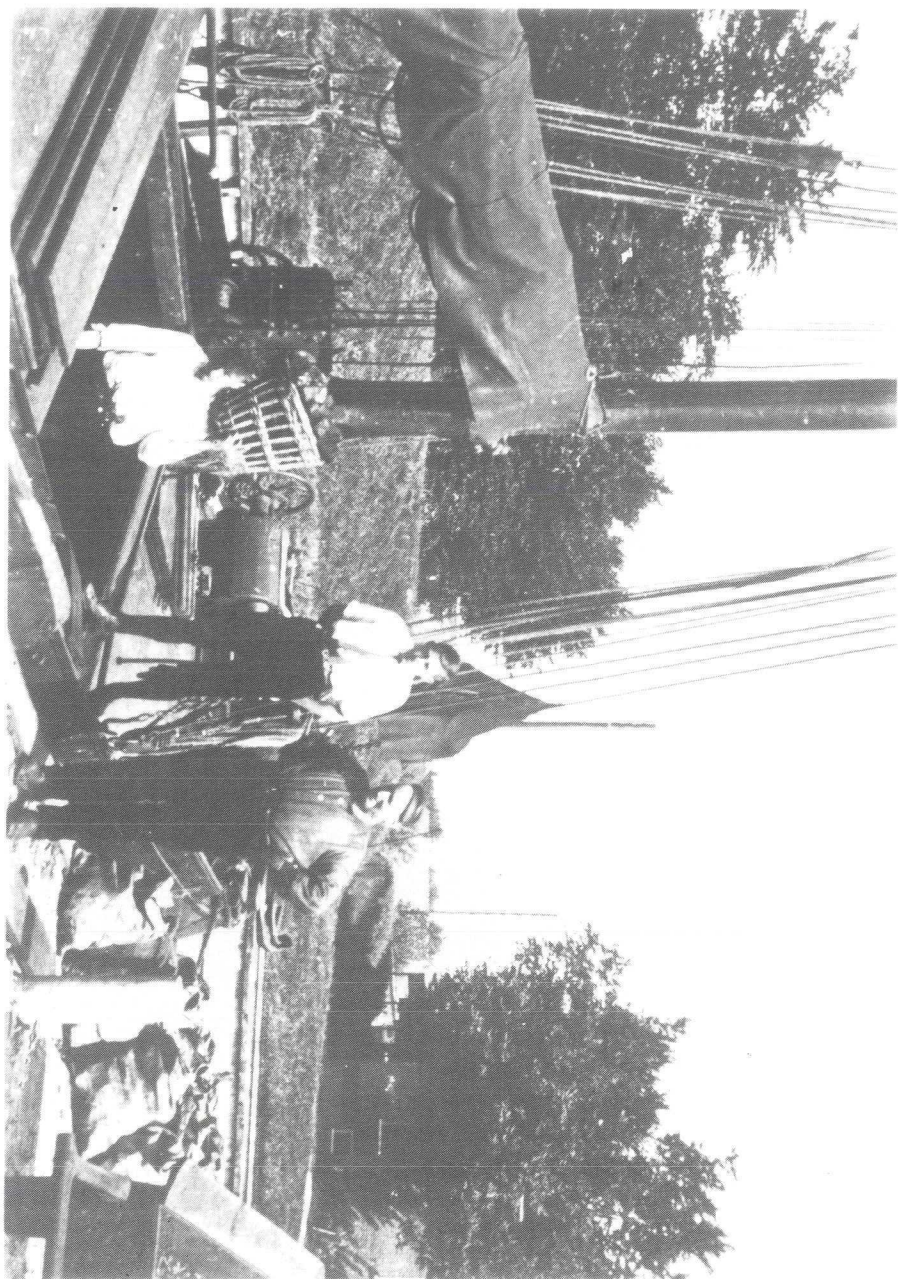
overleden Baarn 24-03-1985

Na zijn huwelijk bleef Jaap Frantsen met zijn vrouw wonen in het ouderlijk huis aan de Kerkstraat 21/23.

Nadat hij de turfhandel van zijn vader had overgenomen, nam hij er een knecht bij: Piet Riemer uit Huizen. Tijdens de oorlog van 1940 tot 1945 maakte de turfhandel een opleving door, vanwege de kolenschaarste. De concurrentie onder de schippers werd in die tijd steeds groter. Na enige tijd werd Frantsen gedwongen hooi te verschepen vanaf Eemnes

→

*"De Albatros" in de Eemnesser haven. v.l.n.r.
Jacob Frantsen (1911-1984) met een mand tur-
ven, Cornelis Scherpenzeel en Piet Riemer de
knecht. Links is nog de dijk zichtbaar en
rechtsachter het huis van de familie Dop*

naar de Vechtstreek om zo iets extra's te kunnen verdienen.

In 1944 werd de "Albatros" gevorderd door de Duitsers.

De laatste knecht van Jacob Frantsen was Henk Kuiper uit Eemnes. Hij was een paar jaar ouder en had een eigen turfhandel gehad met een tjalk van 40 ton, maar hij was genoodzaakt geweest om daarmee te stoppen.

Omstreeks 1951 is de turfschuur achter het pand Kerkstraat 21/23 nog vervangen door een loods, opgetrokken uit kalkzandsteen in halfsteens werk. De oorspronkelijke schuur was van hout geweest met een mansardekap. Deze was aanvankelijk gehuurd van een timmerman en vanaf 1933 eigendom.

*De kar waar de turf mee uitgevent werd.
links: Jacob Frantsen (geb. 1975) Rechts:
Robert-Jan van Binsbergen. Ze staan voor het
pand Kerkstraat 21-23, waar de familie Frant-
sen woonde.*

Na 1945 werd in harde, scherpe turf gehandeld. Kort na 1950 is de turfmarkt definitief ingezakt. Jacob Frantsen heeft nog geprobeerd de achteruitgang van het bedrijf op te vangen door riet te varen. Dit werd echter geen succes.

Eind 1952 heeft Frantsen de "Albatros" naar Amsterdam verkocht en in 1953 is hij met het bedrijf gestopt.

Begin jaren vijftig zijn de kinderen van de protestants-christelijke kleuterschool nog eens een dagje op reis geweest met de "Albatros". In het gedenkboek "Een eeuw christelijk onderwijs in Eemnes" staat hierover:

"De eerste jaren van de kleuterschool gaven vooral financieel veel problemen. Om toch een zo goedkoop mogelijk dagje uit te gaan, werd door juffrouw Koelewijn de tjalk van Frantsen gecharterd.

Naast de beide schippers Frantsen (Otto en Jacob) gingen als extra begeleiding mee: de heer en mevrouw Veller en mevrouw Frantsen-Oosterman, met onder hun hoede ongeveer 25 kinderen.

De kinderen moesten zitten blijven op het dek, met hun benen in het gangboord; gelukkig was het die zaterdag mooi weer. De tocht ging via de Vaart door de sluis, over de Eem tot bij Baarn, waarbij men dus als extra attractie tweemaal door de Eembrug gevaren was.

Steeds als de scheepshoorn loeide, moest Keesje Manten verschrikkelijk huilen! Vervolgens werd de Eem helemaal afgevaren tot op het IJsselmeer; maar eenmaal buitengaats vond men het toch wel een beetje gevaarlijk (zelfs van de begeleiders konden de meesten niet zwemmen). Men keerde dus weer snel terug naar de Eem. Nadat men om $\pm$ 9 uur vertrokken was kwam men rond half 2 weer in de haven van Eemnes aan."

Uit het huwelijk van Jacob Frantsen en Hillegje Geertje Oosterman zijn twee kinderen

geboren:

1. Marretje Frantsen
geboren Eemnes 27-07-1945
trouwt Eemnes 24-04-1970
Carel-Theo van der Heijden
geboren Amsterdam 18-08-1944
2. Jacob Frantsen
geboren Eemnes 15-09-1947
trouwt
Jannetje Niesing
geboren Eemnes 22-01-1952

Het gezin bleef wonen in het pand Kerkstraat 21-23 (toen nr. 15).

Dit overzicht van de familie Frantsen in Eemnes is niet volledig. Wanneer u op- of aanmerkingen heeft ofwel aanvullingen, dan kunt u terecht bij de samenstellers.

Bij het tot stand komen van dit artikel hebben we prettige medewerking ondervonden van Jaap Frantsen (Streefoordlaan 4) en R. Bangert uit Kampen. We willen hen daarvoor alsnog bedanken.

Henk van Hees
Kerkstraat 15,
3755 CK Eemnes
02153-89849

Bertie van Wijk Blom
Raadhuislaan 39
3755 HA Eemnes
02153-14689

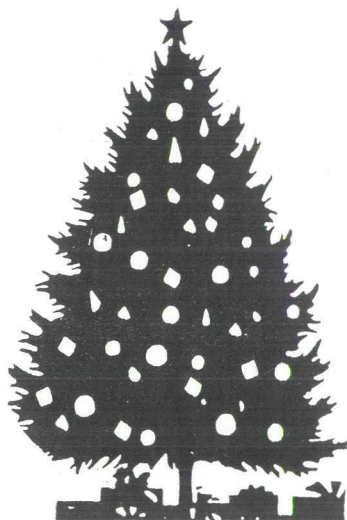
P.S. De oudste gegevens, opgespeurd door de heer Bangert, konden niet meer in het overzicht verwerkt worden.

Onze eerste kerstboom

Ik ben nu 84 jaar, maar hoe jong zal ik geweest zijn toen ik voor het eerst een kerstboom zag? Een jaar of 8 denk ik. Nee, ik had nog nooit een kerstboom gezien. Maar een kleine week voor kerstmis stond er dat jaar één te prijken voor het raam van onze politieagent Van Duijne, dat was in het huidige restaurant "Het Oude Raadhuijs" in mijn geboorteplaats Eemnes. Ik liep er meermalen langs en ik vond het prachtig. Kaarsjes stonden er in en allemaal keurig zilveren ballen en in de top een grote zilveren piek. Zo, ik wou voor Kerstmis ook zoiets moois in huis hebben. Zoals elk jaar hadden we ook nu ons kerststalletje in een hoek van onze huiskamer neergezet en als achtergrond had ik een, naar mijn gevoel, Palestijns landschap geschilderd met palmen en bergen, maar zo'n kerstboom was iets nieuws. Ik nam de schop uit de schuur en liep ermee het weiland achter onze boerderij over naar de Gooiersgracht, want daar op de Gooise hei had ik wel eens denneboompjes zien staan. Over de Gooiersgracht liep ik naar de Witte Bergen, een zandverstuiving die er nu nog is, en ja hoor daar zag ik denneboompjes. Ik stak de mooiste eruit en sjouwde daarmee naar huis. Daar zaagde ik de wortels van de stam en ging met m'n boom naar Dirk Bieshaar, onze knecht, die zou me wel helpen. Maar Dirk stond net met z'n schoongewassen voeten het roggebrood te kneden in een trog, dat was toen nog zo. Het viel me weer op wat een uitgesproken O-benen Dirk had. In het dorp had Dirk de bijnaam van Keuevanger, trouwens iedereen had toen een bijnaam. Het is wel een geestige naam als je de afdeling varkensfokkerij uit die tijd begrijpt. Dirk zou me straks wel helpen, maar vader zei: "Nou mot jie eerst wat veur mien gaon doen. As de roggebrôje klaor binne bring ze dan op de kruwaoge naor bakker Harskamp en vraog of tie

ze marregemiddag weer thuus wil bringe." Ja, we spraken toen nog plat Eemnessers. Nou, ik had al een uur werk eer ik weer terug was en toen was Dirk al klaar met de basislatjes voor de kerstboom en ik zette m'n boom in een hoek van de huiskamer, recht tegenover het kerststalletje. Met tante Rutje, die naast ons woonde, reed moeder met de tentwagen naar Hilversum. Vader stalde het peerd en ging naar de veemarkt. Moeder kocht op de Groest de nodige spullen voor de kerstboom en toen ik die met kaarsjes, kerstballen en een mooie piek had versierd, had moeder ook nog een boel ronde koekjes met een gat er in, marsepeinen kransjes en weet ik wat waar ik de boom mee vol hing. Nou, ik was trots op m'n kerstboom. De lichtjes mocht ik pas na de nachtmis aansteken. De deerns, zoals m'n zusjes genoemd werden, leefden wel helemaal mee, want ook voor hun was het de eerste kerstboom. Om vijf uur begon de nachtmis; er waren drie heilige missen en we zaten al die tijd met onze jassen aan, want verwarming was er nog niet bij. Ik herinner me niet dat we

daar veel last van hadden.

M'n grootmoeder, opoe Teunisje, kreeg van Dina, de pastoorsmeid een stoof waar ze een kooltje vuur in de test had gedaan, lekker warm onder die lange rokken. Onder de preek vielen de meeste boeren in slaap. Een boer snorkte zó hard, dat de pastoor zijn preek moest onderbreken. Je hoorde een besmukt gegrinnik in de banken en pas toen zijn naastte buurman de snorker wakker gepord had, kon de pastoor zijn preek afmaken. Maar al die tijd dacht ik aan mijn kerstboom. De laatste van de drie missen vond ik het mooist, want dan zongen we begeleid door het orgel en het zangkoor alle bekende kerstliedjes: "De hertjes lagen bij nachte". "Er is een roos ontsprongen", "Kindeke rein, kindeke klein" en nog veel meer. Achter in de kerk zaten in de armenbanken veel Belgische soldaten die waren gevlucht voor de Duts (Duitsers), dat was dus in de oorlog van 1918.

Uiteraard had je toen je thuis kwam nog niets gegeten, want iedereen was ter communie geweest en dan moest je nuchter blijven. We hadden dus reuze trek. In de keuken was de kachelplaat onder de tafel al lekker warm aan je voeten. Daar had de meid gloeiende kooltjes vuur uit de doofpot in de ijzeren la gedaan en de kachel in de keuken was ook lekker warm. Moeder had een heerlijke tulband gebakken en daarna sneed vader de ham aan die hij zorgvuldig in de rookkast had gerookt en daarna gekookt. Nou die ham heb ik later nooit meer zo lekker gekend. Zoiets als de beroemde Ardenner ham uit Luxemburg en dan op dat roggebrood van vader!

Na het ontbijt kwam de kerstboom in de huiskamer aan de beurt. Eerst ging ik de kaarsjes in de kerstboom en bij het stalletje aansteken. Niemand mocht de kamer binnen eer ik klaar was, maar daarna stormde dan ook de hele reut naar binnen en de bewondering voor deze eerste kerstboom was dan ook algemeen.

Mijn vader wilde eerst nog wat kerstliedjes horen: dat deden we maar, want ik had een goede stem; maar al die tijd kon ik mijn ogen niet van de boom afhouden. Intussen was het een beetje dag geworden en toen alle kaarsjes uit waren herinner ik me nog de enorme landerigheid waarmee ik die morgen doorbracht. Nee, radio was er toen nog lang niet. Met Sinterklaas had ik "De zoon van Dik Trom" gekregen; ik had het boek al twee keer uitgelezen en keek nog eens naar de prachtige tekeningen van Johan Brakenziek, maar verder verveelde ik me rot. Van lieverlede begon ik stuk voor stuk de snoepjes uit de boom te plukken, wel oppassend voor de deerns maar die kregen het toch in de gaten en dat werd natuurlijk klikken geblazen, want daar waren ze sterk in. Vader werd zo kwaad, dat 'tie me een lel om de oren gaf en riep: "Ben je nou helemaal belaozerd, daar vrêet je de hele kerstbôom nog leeg ôök, vort naor je nest. Van mien hoef je een aander jaor geen kerstbôom meer in huus te zette. We hebbe hier al een mōoie kerststal en dat is tenminste rooms. Vort naor je nest." Nou, ik naar boven en naar bed. Het kon me niks schelen want het mooiste had ik wel gehad.

Nou, dit is mijn herinnering aan onze eerste kerstboom.

G. van Stouteburg.

Wie doet er mee?
Wie weet er van?

Rubriek waarin staat met welke onderzoeken en projecten onze leden bezig zijn. Iedereen die erin geïnteresseerd is om mee te doen en die kan helpen aan materiaal kan contact opnemen

met de desbetreffende personen:

Henk van Hees, Kerkstraat 15, Eemnes, tel. 89849
is bezig met:

- de geschiedenis van het amateurtoneel in Eemnes.

Jaap v.d. Woude, Jonneveen 25, Eemnes, tel. 13701
is bezig met:

- de geschiedenis van de RABO-bank Eemnes,
Gevraagd:
o.a. foto's, knipsels uit kranten en ander
RABO-materiaal.

Jaap Luijf, Reijerserf 5, Eemnes, tel. 13086
is bezig met:

- de familie Luijf in Eemnes.
Gevraagd:
o.a. familie verhalen, foto's, familie berichten.

Wiebe van IJken, Everserf 20, Eemnes, tel. 89367
is bezig met:

- de uitwerking van het armenboek van de
gemeente Eemnes (1637-1768).

Wim Fecken, Julianaweg 26, Kortenhoef, tel. 035-
60226 is bezig met:

- Eemnes in de Franse tijd (1800-1815).

Livia Lankreijer, Aartseveen 94, Eemnes tel.
89198 is bezig met:

- klederdrachten van Eemnes en omgeving. Wie
helpt mee uit te zoeken wat er vroeger in
Eemnes aan klederdrachten gedragen werd. We
hebben heel mooie inventarisatieformulie-
ren. We zoeken alleen nog een paar mensen
erbij om ze in te vullen. Dit kan met de
kleding in de hand of aan de hand van oude
foto's.

Wie helpt?

Wiebe van IJken, tel. 89367

Bertie van Wijk-Blom, tel. 14689

Henk van Hees, tel. 89849

zijn bezig met:

- het aanleggen van een verzameling bidprentjes van mensen die in Eemnes gewoond hebben. U kunt ons al een plezier doen wanneer u de mogelijkheid biedt om kopietjes te laten maken van uw bidprentjes.

Bep(G.L.)de Boer, Ericaweg 58, Laren, tel. 15732 is bezig met:

- een onderzoek naar Pauselijke zouaven uit de plaatsen Amersfoort, Ankeveen, Achttienhoven, Baarn, Blaricum, Breukelen, Bussum, Bunnik, Eemnes, 's-Graveland, Hilversum, Laren NH, Loenen, Maarsen, Maartensdijk, Muiden, Muidenberg, Naarden, Nederhorst den Berg, Nigtevecht, Oud-Loosdrecht, Soesterberg, Utrecht en Weesp.
Gevraagd: verhalen over deze zouaven, fotomateriaal om na te maken, bidprentjes, brieven, dagboeken etc. Alles wordt te leen gevraagd om het te kopieëren.

Leo Lamers, Balistraat 1, 3742 SB Baarn, tel. 02154-25657 is bezig met:

- veldwachters en politie-agenten van Eemnes.
Gevraagd: namen en verhalen over het werk van deze mensen.

Harry v.d. Voort, Jan van Beierenstraat 8, 1211 HT Hilversum, tel. 035-234065 is bezig met:

- de familie Groen in Eemnes.
Hij zoekt speciaal informatie over huizen en andere bouwwerken die ontworpen zijn of waar aan gewerkt is door Bertus Groen, Jan Groen of Jaap Groen.

Leo Lamers, Balistraat 1, 3742 SB Baarn, tel. 02154-25657 is bezig met:

- alles wat te maken heeft met het paviljoen 'Larenberg' te Laren NH.

